

OBRANY (299) *part praet pass pf*

obran (220), **obran** (70), obrany a. obran (9).

o jasne. ◇ *W formach niezłożonych* -ã (66) (w tym 2 r. błędne znakowanie), -ãna (2) *RejPos*, *ArtKanc*, -ana (2) *SkarŻyw*, -ãno (2) *SarnStat*. ◇ *W formach złożonych* -an- (w tym 9 r. błędne znakowanie).

sg m N obrany (73), obrãn (66); ~ (*attrib*) obrany (15); ~ (*praed*) obrãn (66), obrany (52); obrãn *ZapMaz*, *KlerPow*, *KromRozm III*, *KrowObr*, *UstPraw* (2), *RejPos* (3), *StryjWjaz*, *KochPam*, *KmitaPsal*; obrany *WujJud*, *CzechRozm* (2), *SkarJedn* (2), *CzechEp* (2), *NiemObr* (2), *PudłFr* (2), *OrzJan* (2), *LatHar*, *KlonKr*; obrãn : obrany *RejŻwierz* (1:1), *BibRadz* (2:1), *Mącz* (5:4), *MycPrz* (4:2), *PaprPan* (3:1), *ModrzBaz* (8:1), *SkarŻyw* (2:14), *PaprUp* (6:1), *WujNT* (6:6), *SarnStat* (17:6). ◇ G obraného (15); -ého (5), -ego (1), -(e)go (9); -ého *OrzQuin*; -ého : -ego *SarnStat* (4:1). ◇ D obranému (7); -ému (4), -(e)mu (3). ◇ A obran(e)go (2). ◇ I obranym (3) *BibRadz*, *BielKron*, *KlonWor*, obranem (1) *KochTr*. ◇ L obranym (2). ◇ f N obrãna (4), obranã (3), obran(a) (9); ~ (*attrib*) -a (1), -ã (3), -(a) (7); -ã *LatHar*, *SarnStat*, -a : -ã *SkarŻyw* (1:1); ~ (*praed*) -a (3) *RejPs*, *SkarŻyw*, *ArtKanc*, -(a) (2). ◇ n N obran(e) (2); ~ (*attrib*) -(e) (1); ~ (*praed*) -(e) (1) *RejPs*. ◇ L obranym (2). ◇ pl N m pers obrani (78). m an obrani [muł, koń] (1). subst obrané (6); -é (1), -(e) (5). ◇ pl G obranych (9). ◇ D obranym (8), obran(e)m (1); -ym : -(e)m *ModrzBaz* (1:1). ◇ A m pers obran(e) (1). ◇ I m obranymi (3) *KromRozm III*, *CzechRozm*, *WujNT*, obranémi (3) *ModrzBaz*, *SarnStat* (2); -émi (2), -(e)mi (1).

Składnia dopełnienia sprawcy: obrany od kogo, od czego (36), *PatKaz II* (2), *Diar*, *KrowObr*, *RejŻwierz*, *BibRadz*, *OrzQuin*, *MycPrz*, *PaprPan*, *ModrzBaz*, *SkarJedn*, *SkarŻyw* (5), *ZapKościer*, *NiemObr* (2), *PudłFr*, *PaprUp*, *LatHar*, *WujNT* (6), *SarnStat* (6), *SkarKaz*, *SkarKazSej*; *obran* przez kogo, przez co (9) *PatKaz II*, *LibLeg*, *Mącz* (2), *SarnStat* (5).

Sł stp s.v. obrać, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Wybrany z kilku lub wielu możliwości lub rzeczy możliwych; *delectus Modrz*; *optivus, selectus Cn* (288) : Theŝz to ŝluffãlo aby tym chwalebnyeyŝã była cznotha pokory a obranego uboŝthwa bo bãdãcz [...] tak pokornã a ubogã wyŝoko tym zaŝluzyla yŝz była powyŝŝona nad anyoly y wŝzytky ludzyc *PatKaz III* 108v; *SkarJedn* 402.

obran do czego (1): A niewãdŝic teŝz nic w roboćie zãbãwiãc ŝię iãkiemikolwiek ŝãrty/ ktoreby w ŝobie ŝprofnoŝci ŝadney niemiãły: mogã być do tego obrãne iãkie chędogie bãŝni [*Ad hoc fabellae deligerentur*]/ albo gadki/ albo hiŝtorye *ModrzBaz* 10v.

obran komu (2): A wynoŝcie ręcę ŝwe zmyŝlãmi ŝwemi weŝpołek ku onem mieŝcam ktore ŝã ŝwiętoŝliwoŝci iego obrane *RejPs* 200v, 199.

obran ku czemu (2): A ma ŝãdy gaic pod tymi okolicznoŝciãmi: Nã mieyŝtcu beŝpiecznym/ iãwnym/ nie pokãtnym/ ktemu obrãnym/ rãno/ gdy ŝlõnce wznidŝie/ trzeŝwo/ nie w dŝieñ ŝwięty. *GroicPorz* 12; *KuczbKat* 370.

obran na co (2): [*gdyby kto podrębuje drzewo*] á ŝiekierã ŝpadŝy z toporzyŝkã pãdłãby nã bliŝnego/ y zãbilã by iy/ ten/ do ktoregokolwiek miãŝteczkã nã to obrãnego/ niech wćiecze/ á gãrdło ŝwe opãtrzy *ModrzBaz* 78v; *SkarKaz* 386a.

Wyrażenie: »obrane dni« = *święta* (1): A w krześciańftwie teraz rofpufzczony^m/ á zwłafzczá v nas w Polfcze/ o Boże/ ty widziłz/ w iákim polżánowaniu zoftály obráne dni twoie. *PowodPr* 51.

Szeregi: »obrane i odłączony« (1): dla tegoż [kto śmierci nie zasłużył] niechay będą obráne y odłączone pewne miáftá vćieczki [*Proinde certa oppida perfugii deliguntor et separantor*]. *ModrzBaz* 78v.

»obrane i poświęcony« (1): Y niechciał go [Józef ojca swego] ládá gdzie grześć/ ále ná mieyfcu ná to obránym y poświęcony^m/ w ziemi obiecány w Hebronie *SkarKaz* 386a.

a. O osobach; electus *Modrz, JanStat, Cn; designatus, expositus, traditus PolAnt; candidatus, comitiatus, cooptatus, creatus, datus, ductus, praedestinatus, vocatus Mącz; assumptus, ordinarius Modrz; ordinatus Vulg; deputatus JanStat; optivus Cn* (271) : począta y obrana tha myla panna zwyecznołczy przełz bołką wřzechmocnołcz *PatKaz II* 26, 56; *RejPs* 68; *RejKup* v2v; Poborce obrani na żadne listy i kwity wydawać pieniędzy nie maią, jeno na żołnirze. *Diar* 80, 91; *DiarDop* 111 [2 r.]; lákoż v Athenieńczykow Sędziowie obráni/ ná to nawięcey przyfygáli/ podług práwá piśánego łędzić/ á obiedwie ftronie zárowno słuchác. *GroicPorz* aa4; Ia N. obrane Biskup P. od tey tho godziny nápotym/ polłufzny będą Świętemu Piotrowi/ y święthey Apoftołskiej Rzymfkiej łtolicy *KrowObr* 127v, 233v; *UstPraw* G3; SAlomon był dziwny Krol/ od Bogá obrány/ S którym ielźcze y dziś nikt/ niezrownał łpráwámi. *RejZwierz* 43v; *BibRadz I* 303c marg; *BielKron* 306v; Praedestinatus, przeyzrzány/ Obrány. *Mącz* 83b, 61b, [267]a; *MycPrz II* B[3], B4v, C2; *StryjWjaz* A4; *CzechRozm* 139v; *PaprpPan* Dd2; Mnieć fię zda/ żeby fię tyráńftwu tym łpofobem zábieżec mogło/ gdyby nie ci byli obráni ktorzi fię tego domagáią [si non ii deligantur qui ambient] *ModrzBaz* 92, 15v, 46 [2 r.], 75, 84; *SkarŻyw* 101, 353 [2 r.], 357, 473; *ZapKościer* 1582/32v; *CzechEp* 385; *NiemObr* 169; *GórnRozm* Av marg; *KmitaPsal* Av, A3; [Król August] owa nienapozitek ale nawielka łzkode rzetzi połpolitei bel obran *PaprpUp* D2, B3, E2v; *GostGosp* 42; *LatHar* 672; *WujNT* 398, 452, 845, Aaaaa4, Yyyyy2; *SarnStat* 73, 88 [2 r.], 134, 207, 324 (25); Y gdy po tey Confederáciey/ rzeczy náłze Koronne co dáley to fie bárżiey miełzáią/ boię fie żeby Pan Bog zá to iáwne á nád intencią y łumnienie krzywoprzyśięftwo Krolow obráných/ nas naywięcey nie karał. *PowodPr* 45; *SkarKazSej* 692b.

obrane dla czego [= z jakiego powodu] (1): Tám go [Walezyjusza] Myłzkowłki Biskup mowną orácyą/ Przywitał [...] Wyliczał też dla ktorých obran cnoty iego. *StryjWjaz* B4.

obrane do czego (3): *KuczbKat* 240; [ma być uczynione postanowienie co do sędziów] máiąli być włzytcy wieczni/ czyli tylko ieden iákoby obecny/ á drudzy łofem ábo do pewnego czáfu/ ábo do pewnych łpraw obráni [alii sorte ad certa vel tempora, vel negotia delecti]? *ModrzBaz* 89v; *PowodPr* 13.

obrane z kogo, z czego (32): ta myla panna [...] obrana ze włżego łthworzenia bołkyego nayłzlachethnyeyłcha *PatKaz II* 25v; *KromRozm III* M2v; Niech będą obráni dziefięc mężów ze łtá [decem viri eligantur e centum] *Leop Iudic* 20/10; *UstPraw* Bv; *BibRadz Num* 31/5, *Dan* 13/5; *RejPos* 102; *MycPrz II* C4; *CzechRozm* 139v, 249v; Czemubyłmy fię niełtáráli/ áby byli ze włzelákich łtanow obráni ludzie mądrzi [ex omnibus ordinibus deligi prudentissimos] [...]? *ModrzBaz* 91, 91v, 92v, 97; *WujNT przedm* 41, s. 318, Xxxxx2; *SarnStat* 327 [2 r.], 506, 767 [2 r.], 852, 867, 932. Cf »obran z poįszrodka ([kogo])«.

obraný komu (2): A iedná namędrfza z zón iego [Zyzary]/ mowiła ták do świekry swoiey: podobno teraz plony y łupy dzieli/ á napiękniefza niewiáltá obraná mu ieft *SkarŻyw* 560; *PowodPr* 13.

obraný ku komu, k(u) czemu (3): Naprzod gdj vislanczi a livdzie ktey rzeczi przes nas obrany y willany [...] zyada sye *LibLeg* 11/24v; *Mącz* 463d. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym*.

obraný na co (73): *PatKaz II* 34v, 37v; Íáfówánye nye wílyftkim wobyec/ ále tylko ná to obránym należy. *KromRozm III* H2; *Diar* 94; *BibRadz Iudic* 7 arg, I 143c marg, 2.Par 28/15; *RejPosRozpr* c2; *CzechRozm* 248; *PapPan* Dd2v; *ModrzBaz* 23v, 24, 90v, 91v, 104v (8); *SkarJedn* 47, 217; Wyroswízy z dziećínstwá/ wielkie znáki dał po łobie/ iáko íkłonny był do nábozeństwa/ y od Bogá ná ítan duchowny obrány. *SkarŻyw* 388, 87, 290, 334, 353, 472 (8); *CzechEp* 400; [Bonifacyusz pierwszy] wełpołek z Ewłágiufzem obrány był ná Bífkupftwo *NiemObr* 60; Lefzek tzwarti Sin Semowitow/ ze bel mlodo na Panftwo obran/ á zle od opiekunow wíchowanie maiac/ niebel pozitetznem Panem. *PapUp* Bv, C2, C4, Kv; *SarnStat* *4v, 11, 406, 806, 853 [2 r.] (12); [Pismo Św.] Ieft iednym iáko mleko/ á drugim iáko twárde mięfo/ ktore dobrze kráíác y żwác máią/ cí ktorzy ná to fá obráni y zá míftrze od Bogá dáni/ ktorzy mocne zęby máią. *SkarKaz* 81a, 611a. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym*, »obraný na urząd«, »obraný na [czyje] miejsce«.

obraný na kogo [= przeciwko komu] (1): Dałci [Jezus Nazareński] wízytki fortele mężne ná pogány/ Tyś ieft Hetman od niego ná Turká obrány. *PapPan* B.

obraný na kogo [= jako kto] (7): A iefzće niż był obran [Leszko pierwszy] thu zá Krola tego/ Był poznán práwym mężem dla fortelu iego. *PapPan* Dd2; *ModrzBaz* 29; *SkarŻyw* 192, 206, 317, 388; *WujNT* 2.Cor 8/19.

obraný kim [= jako kto] (18): *PatKaz II* 31v; *KlerPow* 9; Kiedyby w ktorem Klauftzorze Opat álbo Probofzcz vmarł/ tedy w tym Klauftzorze zakonnik narodu Slácheckiego á Polak ma być Opátem álbo Probofzczem obran *UstPraw* B; *RejZwierz* 2; *BibRadz* 1.Reg 12 arg, *Dan* 13/5; *BielKron* 331; *Mącz* 337d; *RejPos* 56v; Mogłby w Mácedoníey káždy [z *Buchowskich*] pánem ímiele/ Być obran *PapPan* O4; *ModrzBaz* 23 v, 48; *SkarŻyw* 317, 472, 498; Trzećia włafność Apoftolftka/ íz oni fá obráni/ przednieyízymi/ y doftátecznymi świádkámi náuki páná Chríftufowey *NiemObr* 50; *WujNT* Ccccc; *KlonWor* 16. Cf »obraný poštem«.

obraný między kim (3): Obran też był miedzy nimi [godniejszy] Szczepan święty *RejPos* 23, 56v; *KuczbKat* 240; *SkarJedn* 68.

obraný w kim [= poprzez kogo] (2): myłmy też w nim [w Jezusie Chrystusie] y obráni/ y vmiłowáni/ y łáfką przed czáły wiekuíftymi dárowáni *CzechRozm* 28v. Cf »w Chrystusie Jezusie obrany«.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami: na to (7), dla tego (3), k temu (1); a(by) (11), íz (2)] (9): [Maryja] zwyecznołzczy nato obrana yłch myála boga y czlouyeka porodycz *PatKaz II* 31, 82; *BibRadz Dan* 1 arg; Apoftoł Iezufow ná to obrány/ áby wybráni Boży vwierzylí/ y prawdę poználi. *WujJud* 105v; áby cí fędziowie byli obráni ze wízytkich ítanow/ to dla tego [*Conficiendum autem diximus hunc numerum ex ordinibus omnibus ideo*]/ áby káзде trzy ołoby fwe⁸⁰ ítanu lúdzi fádžíly. *ModrzBaz* 92v, 120v; *SkarJedn* 68; *NiemObr* 32, 35; Szczęśliwa ieft tá Pánná/ íz k temu ieft obrana/ z Krolewftkiego rodu/ by mátką Bożą byłá/ Krolá nam porodziłá *ArtKanc* B2; [Jan Tarnowski] dla tego obrány ieft Hetmánem/ áby zdrowia Rzeczypołpólitéy broníł *OrzJan* 65; *WujNT* 419, 457 marg.

W połączeniach szeregowych (2): CzechRozm 28v; [nie przystoi obłudą] profłakom łczyrym vmiłowányym/ obrányym y iáko wiernym świádkom ná świát z prawdą zbáwienną wyflányym CzechEp 209.

W przeciwstawieniach: »wezwany, złożon ... obrany« (2): Pifarz ktoryby zámiełzkiwał tego co ná iego vrząd należy/ táki ma być z vrzędu złożon/ á ná to mieyfce inłzy obran. UstPraw C3; WujJudConf 119.

W charakterystycznych połączeniach: obrany(-i, -a) apostoł(owie) (3), biskup(y) (4), cesarz(e) (3), korektor, deputaty, dyjakoni (dyjakonowie) (2), hetman(y) (2), jeden między dwunaścią, kapłani, krol (pan) (17), ludzie (pierwszych domow) (2), (dobrej sławy) mężowie ([ile] mężów) (8), co nabieglejszy (N sg), napięknieszka niewiasta, (czelniejsze) osoby (2), papież, pisarz (2), poborcy, rewizorowie, sekretarze, sędzia (sędzie, sędziowie) (14), sługa kościelny (słowa bożego) (2), starszy (N sg), szlachcicy; obrany od (Pana) Boga (6), od Chrystusa (Pana Krysta) (3), od Ducha Świętego (2), od ludu (wszytkiegd) (2), od papieża, od rycerstwa, od wszech stanow, od szlachty, od wszytkich (wobec) (2); obrany przez elekcyję, przez pospolstwo, przez szlachtę, przez boską wszechmocność; obrany do służby bożej, do pewnych spraw; obrany na (arcy)biskupstwo (5), na cesarstwo, na kapłaństwo, na kaznodziejstwo, na krolestwo (polskie) (6), na księstwo, na państwo, na papiestwo (3), na wielkie rzeczy, na sądy (4), na stan duchowny, na straż praw i wolności, na wojnę; obrany za biskupa, za krola, za pasterza wyższego kościoła, za rotmistrza, za starszą klasztoru, za stróża i obrońcę Rzeczypospolitej, za towarzysza drogi; obrany z baronow, z koła poselskiego, z ludzi, z pospolstwa, z prelatow, z królewskiego rodu, z senatorow, z stanu szlacheckiego (z szlachty) (2), ze wszech (wszelakich, wszytkich) stanow (4), ze wszego stworzenia boskiego, z świádkow (3), z świata, z uczniow (2), z wojska; obrany k jakiej rzeczy, ku obronie pospolitego człowieka; obrany(-i, -a) biskupem, dyjakonem, dyktatorem, hetmanem, krolem (panem) (7), wielkim księdzem, matką syna bożego, opatem, papieżem (2), proboszczem, przedniejszym, sędźmi, starszym; obrany na szkodę Rzeczypospolitej; obrany z rozkazania krolewskiego, z wolej Boga (bożej) (2), z [czyjej] łaski; obrany za wolą bożą; obrany po [czyjej] śmierci; obrany w młodych leciech; obrany w niezgodzie, pospołu [z kim], przed wieki, w boskiej radzie, sprawiedliwie, z wieczności, znowu.

Wyrażenia: »na elekcyjej, przez elekcyję obrany« (1:1): Lefek wtori na oneize electijej obrani/ atz bel profłtego Narodu/ ale miał tznote y obitzaie Panłkie. PaprUp A4v; SarnStat 1157.

»spolnemi głosy, zgodnie od wszytkich, za zgodą wścionastkich, z przyzwolenia wszytkich, za zwoleniem wszytkich (a. wszech), za rozsądkiem wszytkiego sejm u obrany« = *consensu omnium electus, iudicio universi conventus deligi* Modrz [szyk zmienny] (2:1:1:1:3:1): ModrzBaz 48, 91v; [Leo rodu włoskiego] wniebytności łwey/ [...] obrány iefł zgodnie od włzytkich zá Pálterzá náwyżłzego kościołá Bożego. SkarŻyw 317; Zygmunt Król łwiádczy, iz zá zwoleniem włzytkich iefł obrány. SarnStat 10, 483, 493, 1011, 1020; HENRYK FRANCVZ/ zá zgodą wściornałtkich obrány KlonKr A4v.

»w Jezusie Chrystusie obrany« (1): [Bóg] żadney rzeczy ciełefney od siebie wczynioney (oprocł łwych wybránych łynow/ y corek w vmiłowányym onym łynu łwym Iezulie Chriłtufie obranych y vmiłowánych) áni dał/ áni obiecał wieczności CzechRozm 73v.

»losem obrany« = *sorte datus a. ductus* *Mącz* (5): *Mącz* 57a, 96a; A iżby fię żaden wten wrząd vpornie niewtręcał/ nie z drogiby było/ áby oni pirwey losem obráni byli [*ut primum eligerentur ii*]/ ktorziby potym wedle zdánia fwego obieráli drugie *ModrzBaz* 92, 89v; *WujNT Act* 1 arg.

»lud, narod obrany« [*szyk 3:1*] (2:2): *SkarŻyw* 3, 481; *ReszList* 146; Y iálna to iest rzecz z pińmá świętego/ iż iáko wedlug Bogá á lálki iego/ narod z Izááká y Iákobá/ Bogu do chwały iego obrány/ w błogofławieńftwie dułznym przodkował *PowodPr* 13.

»na miejsce [*w tym: czyje* (4)] obrany« [*szyk 4:2*] (6): *KromRozm III* G4v; *UstPraw* C3; *BibRadz* 2.Par 36 arg; Cooptari in locum demortui, Być obrany wzięty ná miejsce zmarłego. *Mącz* [267]b; na iego [*Bolesława Kryspusa*] mieifce Brat mlodźzi obran. *PaprUp* B3; DEputáci iedno od Séymu do Séymu drugiego trwać będą ná tym wrzędzie fwym/ á inni ná to miejsce obráni bydź máią *SarnStat* 364.

bibl. »obrane naczynie« [= *o św. Pawle*] (1): *Abráhám*/ *Moiżefz*/ *Ezáziafz*/ *Piotr*/ *Ian*/ *Iákub*/ *Páweł*/ one obráne naczynie/ ná koniec Syn Boży vmárł/ á my fię gniewamy gdy kto z ciááá wychodzi? *SkarŻyw* 196.

»obraný posłem« (1): *Obranes* posłem zaráz do Królá Szweckiego: Gdzieś wżytko wedle myśli Páná fwego ípráwił *KochPam* 80.

»wedle prawa, legittime, wedle zwyczaju postanowionego obrany« [*szyk 4:1*] (3:1:1): Sędžia nowy przez ízláchtę onéy žiemie niech będzie obran/ wedle zwyczáiu zltárádawná połtanowioného [*Iudex novus per nobilitatem terrae illius eligatur: iuxta consuetudinem antiquitus constitutam* *JanStat* 487]. *SarnStat* 555, 482, 795, 806; A ftároftá mieifcá onego žeby ná to *speciale iuramentum* czynił y wrzędnicy iego/ že tego íkárbu nikomu wydáwác nie będą/ okrom Pánom ízáfárzom/ *legittime* obránym. *VolSzl* D4v.

»w niebytności (swej) obrany« (3): Ten to iest *Papież* *Mikołay* pierwszy/ ktory w niebytności ná *Papieřtwo* obrány/ potyfię [!] krył od tego dořtoioieńftwá vćiekáiąc/ poki mógl. *SkarJedn* 217; *SkarŻyw* 317 [2 r.].

»nowo obrany« (3): *PRzyfiężnik* mlodźzy/ tho iest/ nowo obrány/ iest *Sprawcá* ípraw *Przyfiężniczych*: przeto zázwdy ma być obliczny *GroicPorz* d3; *BielKron* 330v; *OstrEpit* A2.

»obran z pojsřzodka (*a. z posřzodka, a. z pośřzodku*) [*w tym: kogo* (3)]« [*szyk 5:2*] (7): Gdy *Ferdynánd* *Rakuřki* walcił [!] z *Siedmigrodřkim*/ *Woyewodá* s tym *Ianem* co *Krolem* *Węgierskim*. [...] był obran od *Węgrów* teź s *pořřzodká* *řiebie* *MycPrz* I B4v, I Bv, B2, B3v, II B2v [2 r.]; pořłowie z *pośřzodku* *ízlácht*y iáko rzeczono iest *zebránéy*/ niech będą obráni [*e medio nobilium* [...] *eligantur* *JanStat* 142] *SarnStat* 56.

»porządnie, słusznie obrany« = *zgodnie z prawem i obyczajem* (5:2): *KromRozm III* F5; Człónki wyzřzé ciááá *Chryřtuřowého*/ to iest *Kořćiołá* iego/ íá *Bířkupi* *porządnie* obráni: *Káplani*/ to iest *řlužebnicy* *řłowá* *Božého*. *BialKat* 38v; *RejPosRozpr* c2; *WujNT* 842; GDy *Król* *řlužnie* obrány y *wkoronowány*/ *řlužnie* ná *thronie* *zásiędźie*/ dopiéro *řie* iego *íczęřliwé* *pánowánié* *řtánié* *SarnStat* 21, 19, 1203.

»na sejmie (walnem) obrany« = *a (a. in) conventu deligendus (a. electus) ModrzBaz (5)*: niechby dano moc łędziam ná feymie obránym/ áby oni od tego czáfu wedle łwego zdánia/ ná mieyfce zmártych inłze obieráli y łtáwili *ModrzBaz 93, 91v, 103v; SarnStat 443, 1213*.

»na urząd obrany« [*szyk 10:2*] (12): *PatKaz II 38; Ad procurationem alicuius rei vocari sermone plebis, Ná vrząd yáki być obran/ włádzon przes półpolłtwo. Mącz 504b, 33b, 135c; CzechRozm 186; Zás ktorzi ná vrzędy bywáią obráni [Ipsi vero, qui in magistratus leguntur]/ [...] iáko się ná łwem vrzędzie obchodźić zwykli/ nieiełt rzecz táyna. ModrzBaz 39; NiemObr 50; ActReg 47; WujNT 453, 651, 652; SkarKaz 610b*.

»wolnie, wolno obrany« [*szyk 7:1*] (6:2): *OrzQuin D; KRólá wolno obránego/ żaden inny koronowác nie ma [Quod nemo in Regem Poloniae coronari debeat JanStat 14]/ oprócz księdzá Arcybiskupá Gnieźnieńłkięgo SarnStat 19 [idem 169], 8, 10, 169, 483, 493, 1203*.

Szeregi: »obran i konfirmowan« (1): [*Jan Narzyski ex nunc surrogata naznaczony*] miejsce pisarskie zasieść ma i odprawowác dotąd, aczby pisarz był obran i przez Krola I.M. konfirmowan. *ZapMaz II G 61/159–160v*.

»obraný albo mieniony« (1): Y to potym dáley zálzłó/ iż mimo wyádomość półpolłtwá pánowye kogo chcá myenyá/ á biskupowi zálecáyá. Gdzye przedłye to łoby zoftáwili biskupi/ iż obránymi álbo myenyonymi brákwác mogá/ y owłłfem máyá. *KromRozm III K2*.

»obraný i (albo) naznaczony« = *ordinanus vel delegatus JanStat (2)*: O łzkody téz *ratione praemifforum* z ofobná ná Trybunale *peremptorie ad instantiam* tych [*posłóów*] którzyby ná tymże blifkim Séymie byli ná to z kolá Pofelłkięgo obráni y náznáczeni/ *respondere y satisfacere* będą powinni. *SarnStat 443, 806*.

»obran i opowiedzian« (2): A niech będzie obieránié wolné: áby ták zá włyłtkich Koronnych Senatorów/ Pręłátow/ Báronów/ y łtanu Szłácheckięgo/ którzyby iedno ná tym Séymie byli/ nowy Król obran był y opowiedzian [*novus Rex eligatur et denunciatur JanStat 11*]. *SarnStat 66 [idem] 14*.

»obraný i podwyższony« (1): *KROL AVGVST [...]* będąc bárzo w młodych iećiech ná królełtwo obrány y podwyższony [...] łtárał fie o to, áby to wykonał [...] ná co był obowięzan. *SarnStat 100*.

»obran i policzon« (1): O S. Máttheułzu mamy [...] v Luk: w 6.14. Mar: 3.13. Matth: 10.1. iáko ze włytkiey liczby vczniow obran był/ y policzon w poczet Apołtołow. *WujNT przedm 41*.

»obraný i posłany« (1): A przełto to łá iáwne znáki/ iż nie od Pána Kryłtá Syná Bożęgo/ ale od Antykryłtá obráni y posłáni iełteście *KrowObr 129v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]*

»obraný i postanowiony« (1): [*ksiązę Zygmunt*] wedle porzádku zdawná połtánowionęgo miedzy Krolełtwem Polłkim y Ziemiámi Litewłkięmi będzie obran y połtánowion ná Księłtwo [*electus sit et positus in Ducatum JanStat 846*] *SarnStat 1070*.

»obraný i postawiony« (1): A winy żadney ich nie máłz/ gdy obrani y połtáwieni ná vrząd złemi fie ná vrzędzie łtáią. *SkarKaz 610b*.

»obraný i poślubiony« (1): Bo to imię *Clericus*, ktore ná ten czás [*po złożeniu ślubów*] mu [*duchownemu*] dawáią/ z tąđ iełt wzięte/ iż Pána Bogá czáłtką y dziedźictwem łwoim mieć poczyna/ iákoby oni ktorzy miedzy ludem Zydowłkim do łłżby Bożęy obráni y poślubieni byli *KuczbKat 240*.

»obraný i poświęconý« (3): nauyelkye rzeczy yeŃt obrana y poŃzwyączzona ta myla panna *PatKaz II* 37v, 38; *WujNT* 652.

»obraný i potwierdzony« = *electus et confirmatus* *Modrz* (2): Dziekan Mencki/ głóŃem wielkim ná Ńtolcu Ńthoiącz oŃlawił Maximilianá ná then czás krola CzeŃkiego/ być obranym y potwierdzonym krolem RzymŃkim *BielKron* 331; *ModrzBaz* 93.

»powołany i obrany« (1): prawdziwa ofiárá ktorá Bog ma być chwalon/ [...] miáŃá być ná káżdym mieyŃcu po wŃzem Ńwiećie/ miedzy ChrzeŃcijány z ludu pogáńŃkiego powołánemi y obránymi wedłóg proroctwá MáłáchiaŃzowego. *WujNT* 318.

»obraný i (u)koronowany« (5): przed dwiemádzieŃty lat/ zá żywotá iełcze Ńwiewéy pámiéći Króla Zygmuntá Oycá náŃzégó/ [...] ná królestwo PolŃkié obráni y koronowáni iełteŃmy *SarnStat* 11, 21, 483, 493, 1203.

»obraný i umiłowany« (1): *CzechRozm* 28v *cf* *obraný w kim*.

»wezwany i obrany« (1): Acz Páweł był wezwány y oŃobliwie obrány ApoŃtoł Pogánow: wŃzákże to był przywiley Piotrá S. z woley y z obránia Bogá łámego *WujNT* 461.

»obran, wzięt« (1): Hinc suffragium, GłóŃ/ Votum/ Przewolenie czyie ná kogo áby był obran/ wzięt ná yáki vrząd álbo doŃtoynoŃć *Mącz* 135c.

α. *W funkcji rzeczownika; electus* *PolAnt, JanStat* (6) : [biskupa] poŃpolŃtwo łámo bez kápłanow nye obiráło/ [...] á ná wyelu myeŃcach łámi kápłani [...] zebrawłŃy Ńye obiráli/ á poŃpolŃtwo tylko przyzwalało álbo Ńye Ńprzećiwyało/ myáłoli [co] przeciw obránemu álbo obirányu *KromRozm III* 17; *SarnStat* 556.

obraný czyj (1): [Jehowo] náwiedz mię zbáwieniem twoiem. Abych ogládał w dobroći obráne twoie ábjch Ńię wefełił wefelem narodu twego *BudBib Ps* 105/5.

Szereg: »obraný i poŃłany (a. wysłany)« (3): A obránym y poŃłanym ná ten Séym Koronny tymże obyczáiem y ná Ńtráwę opátrzenie będzie dawano *SarnStat* 1063, 1193; *GrabPospR* M3.

2. *Ograbiony, okradziony, złupiony; privatus* *Mącz, Calep, Cn; spoliatus* *Mącz, Cn; expeculatus, nudatus, orbis, viduus* *Cn* (11) : Publicibus [lege: Duplicibus] spoliis affectus, Dwa kroć yeŃt obrán/ Złupion. *Mącz* 306a; *Spoliatus, Zdárty/ wyłupiony/ obrány* *Mącz* 409d, 322d; *Privatuus* – Zbawioni, obrani. *Calep* 849b.

W porównaniu (1): AliŃ od niezyczliwéy Ńmierći wnet obrány. Obrány by ná leŃie: iednák imię Ńłynie *PudłFr* 41.

Przen: Pozbawiony czegoŃ, ubogi pod jakimŃ względem (6) :

Wyrażenia: »obraný od Ńmierci« = *umarły* (1): Bo iednoŃ poczáł kwitnąć by kwiatek rozány/ AliŃ od niezyczliwéy Ńmierći wnet obrány. *PudłFr* 41.

»w pociechy obrany« = *smutny, zrozpaczony* (1): AbyŃ nieprzepámiętał/ że baczenie twoie Y ŃtátecznoŃć iełt drozłza: W tę bądź przedŃię pánem/ Iáko Ńye kołwiek [!] czuiefz w pociechy obránem. *KochTr* 23.

»w rozum (zgoła) obrany« = *głupi, ograniczony* (4): Niebądźże tedy tym/ co iełt koń/ áni Tym co muł: bo ći w rozum łá obráni/ Y potrzebuiá muńŃztuku y wódcze *KochPs* 44; *OrzJan* 126; mielibyŃmy

zá głupiego/ y w rozum zgoła obránego/ káždego/ ktoryby dla iednego kubká winá/ álbo miodu
chćiał/ bądź obiefzoną/ bądź ściętą/ bądź którą inlżą śmierć podiác *LatHar* 581, 385; [*PlutBBud* A3].

Synonimy: **1.** *wybrany; a. mianowany, naznaczony, nominowan, wyznaczony; 2. oblupiony, odarty, wylupiony, zbawiony, zdarty, złupiony.*

Cf **NIEOBRANY, OBRAĆ**

DJ